

Osobitosti kaznenog postupka prema maloljetnicima

Tješinski, Lana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:518661>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
KATEDRA ZA KAZNENO PROCESNO PRAVO

Lana Tješinski

**OSOBITOSTI KAZNENOG POSTUPKA PREMA
MALOLJETNICIMA**

diplomski rad

mentor: izv. prof. dr. sc. Marin Bonačić

Zagreb, rujan 2023.

Izjava o izvornosti

Ja, *Lana Tješinski*, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Lana Tješinski, v.r.

SADRŽAJ

Sažetak.....	4
Summary.....	5
1. Uvod.....	6
2. Općenito o kaznenom postupku prema maloljetnicima.....	6
2.1. Maloljetnici i svrha maloljetničkog postupka.....	7
2.2. Modeli maloljetničkog pravosuđa.....	9
2.2.1. Zaštitni model.....	9
2.2.2. Pravosudni model.....	10
2.2.3. Mješoviti model.....	10
3. Međunarodni izvori zaštite prava maloljetnika u postupku.....	11
3.1. Standardna minimalna pravila Ujedinjenih naroda za maloljetničko pravosuđe (Pekinška pravila).....	11
3.2. Konvencija o pravima djeteta.....	12
3.3. Pravila Ujedinjenih naroda za zaštitu maloljetnika lišenih slobode (Pravila iz Havane).....	12
3.4. Smjernice Odbora Vijeća ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci.....	13
3.5. Direktiva (EU) 2016/800 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenim postupcima.....	14
4. Kazneni postupak prema maloljetnicima u Hrvatskoj.....	14
4.1. Glavne značajke hrvatskog kaznenog postupka prema maloljetnicima.....	14
4.2. Specifična načela kaznenog postupka prema maloljetnicima.....	16
4.2.1. Načelo hitnosti i tajnosti.....	16
4.2.2. Načelo svrhovitosti (oportuniteta).....	17
4.3. Specijalizirana tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku prema maloljetnicima.....	17
4.3.1. Sudovi za mladež.....	17
4.3.2. Državni odvjetnici za mladež.....	19
4.3.3. Centar za socijalnu skrb.....	20
5. Procesna prava maloljetnika u hrvatskom kaznenom postupku.....	20

5.1. Pravo na informaciju i pravo na informiranje roditelja ili skrbnika.....	21
5.2. Pravna pomoć i pravo na branitelja.....	22
5.3. Pravo na pojedinačnu ocjenu.....	23
5.4. Pravo maloljetnika na pratnju roditelja.....	23
5.5. Pravo u slučaju oduzimanja slobode.....	24
5.6. Pravo na liječnički pregled.....	25
5.7. Pravo na audio – vizualno snimanje ispitivanja maloljetnika.....	25
5.8. Pravo na privatnost tijekom postupka.....	26
5.9. Pravo maloljetnika da osobno nazoče i sudjeluju u postupku.....	26
5.10. Pravo na pravovremeno postupanje i pravo na pravni lijek.....	27
6. Pretpripremni postupak.....	27
6.1. Podnošenje kaznene prijave.....	27
6.2. Odluke povodom kaznene prijave.....	27
6.3. Odlučivanje o kaznenom progonu prema načelu svrhovitosti (opurtuniteta).....	28
7. Stadiji kaznenog postupka prema maloljetnicima.....	30
7.1. Pripremni postupak.....	30
7.2. Prijedlog za izricanje maloljetničke sankcije.....	33
7.3. Postupak pred vijećem za mladež.....	33
7.3.1. Provjera prijedloga za izricanje maloljetničke sankcije.....	33
7.3.2. Sjednica vijeća ili rasprava.....	34
7.3.3. Presuda i rješenje.....	36
7.4. Specifičnosti žalbenog postupka u maloljetničkom postupku.....	37
8. Zaključak.....	39
9. Popis literature.....	40

SAŽETAK

U hrvatskom zakonodavstvu, prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela, vodi se posebni kazneni postupak koji je uređen odredbama Zakona o sudovima za mladež i Zakonom o kaznenom postupku. U ovom radu zato se bavimo karakteristikama i posebitostima vođenja takvog postupka. Razlog vođenja takvog posebnog postupka je pokušaj utjecaja na odgoj maloljetnika kako bismo spriječili činjenje kaznenih djela u budućnosti. Iz razloga što su počinitelji kaznenih djela u vrijeme počinjenja bili maloljetni, njima su zajamčena dodatna procesna prava kao što je pravo na informaciju, pravo na branitelja, pravo na pojedinačnu ocjenu, pravo na pratnju roditelja, pravo na privatnost te ostala prava. Postupak prema maloljetnicima provode specijalizirana tijela, a to su sudovi za mladež, državni odvjetnici za mladež, a vrlo važnu ulogu ima i centar za socijalnu skrb. Kazneni postupak se provodi sukladno načelima tajnosti i hitnosti postupka uz primjenu načela svrhovitosti. U maloljetničkom kaznenom postupku ovlašteni tužitelj uvijek i bez iznimke je državni odvjetnik. Stadije provođenje postupka podijeli smo na pripremni postupak, podnošenje prijedloga za izricanje maloljetničke sankcije, postupak pred vijećem za mladež i žalbeni postupak.

Ključne riječi: kazneni postupak, maloljetnici, načelo svrhovitosti, individualne karakteristike maloljetnika, procesna prava okrivljenika, sudovi za mladež, državni odvjetnik, stadiji kaznenog postupka

SUMMARY

In Croatian legislation, juvenile perpetrators of criminal offenses are subject to special criminal proceedings, which are governed by the provisions of the Law on Juvenile Courts and the Law on Criminal Procedure. In this paper, therefore we deal with the characteristics and particularities of conducting such a procedure. The reason for conducting such a special procedure is to try to influence the upbringing of minors in order to prevent the commission of criminal offenses in the future. Due to the fact that the perpetrators of criminal offenses were minors at the time of their commission, they are guaranteed special procedural rights such as the right to information, the right to a attorney, the right to an individual assessment, the right to be accompanied by parents, the right to privacy and other rights. Procedures against minors are carried out by specialized bodies, which are juvenile courts, state attorneys for juveniles, and the role of the center for social welfare is very important as well. The criminal procedure is carried out in accordance with the principles of secrecy and urgency of the procedure, with the application of the principle of expediency. In juvenile criminal proceedings, the authorized prosecutor is always and without exception the state attorney. We have divided the stages of the procedure into the preparatory procedure, the submission of a proposal for the imposition of a juvenile sanction, the procedure before the youth council and the appeal procedure.

Keywords: criminal procedure, minors, principle of expediency, individual characteristics of juveniles, procedural rights of accused, youth courts, state attorney, stages of criminal procedure

1. UVOD

Povijest nas uči da su maloljetni počinitelji još za vrijeme rimske države i srednjeg vijeka imali bitno drugačiji položaj u odnosu na punoljetne počinitelje kaznenih djela iz razloga što se nastojalo ublažiti strogost tadašnjeg kaznenog prava. Najviše se spremnost za ublažavanjem sankcija odnosila na podizanje dobne granice apsolutne kažnjivosti ili mogućnosti predaje djeteta ili maloljetnika nekakvoj odgojnoj ustanovi.¹ Iako su maloljetnici imali poseban položaj još od davnina, prvi sud za mladež nastao je u Chicagu tek 1989., a uređen je posebnim propisom naziva „*Act to Regulate the Treatment and Control of Dependent, Neglect and Delinquent Children*“ u kojemu su definirana posebna pravila kaznenog postupka koji se vodi protiv maloljetnih počinitelja kao što su posebne sudnice, suci specijalizirani za predmetnu materiju, vođenje posebnog sudskog registra te vođenje nadzora nad maloljetnicima. Do tada su maloljetnim počiniteljima sudili redovni kazneni sudovi i primjenjivali su ista pravila postupka.²

Zbog čega se kazneni postupak protiv maloljetnih počinitelja naziva „posebnim“ kaznenim postupkom? Odgovor trebamo potražiti u svrsi maloljetničkog postupka. Svrha vođenja postupka je pokušaj preodgoja maloljetnika kako bi ga se odvratilo od ponovnog činjena kaznenih djela, izricanjem sankcija i mjera koje bi trebale pozitivno djelovati na njegov razvoj te većeg stupnja osobne odgovornosti. Glavne značajke maloljetničkog postupka su posebna tijela koja provode postupak, a u Hrvatskoj su to posebno ustrojena vijeća za mladež, posebno imenovani suci i suci porotnici za mladež, a postupak pokreću državni odvjetnici za mladež. Sam postupak, za razliku od redovnog postupka, odlikuje se neformalnošću i autonomijom suca koji provodi postupak, što se posebno odražava u provođenju sjednice vijeća koja nalikuje „prijateljskom raspravljanju“. Još jedna značajka maloljetničkog postupka je zabrana suđenja u odsutnosti maloljetnika kao i tajnost i hitnost postupka. S obzirom na dob maloljetnika, tijekom cijelog postupka javnost je isključena, što je velika razlika u odnosu na redovni postupak. Odredbe Zakona o sudovima za mladež uređuju posebna pravila koja se primjenjuju na maloljetnički kazneni postupak uz primjenu općeg zakona, kako nalaže pravilo *lex specialis derogat legi generali*³. Međunarodni izvori sadrže posebna pravila koja uređuju tijek postupka i procesna prava maloljetnih počinitelja. Hrvatsko zakonodavstvo maloljetne

¹ Singer, M., *Kaznenopravna odgovornost i zaštita mladeži*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 1998., str. 105.

² Carić, A., *Mlade osobe u kaznenom pravu (počinitelji i žrtve)*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2002., str. 73.

³ Lat. posebni zakon ukida opći zakon.

počinitelje dijeli na dvije dobne skupine. Posebni postupak primjenjuje se i na mlađe punoljetnike, ali oni nisu tema rada. U postupku pronalazimo posebna načela koja se primjenjuju uz opću primjenu temeljnih načela kaznenog procesnog prava. Također, stadiji postupka prema maloljetnicima odstupaju od stadija redovnog postupka.

U drugom poglavlju određujemo samu svrhu postupka prema maloljetnicima koja je specifična po tome što se postupak provodi s ciljem utjecaja na odgoj maloljetnika te navodimo modele maloljetničkog pravosuđa koje smo podijelili na zaštitni, pravosudni i mješoviti model te se bavimo zakonskom definicijom maloljetnika i njihovom podjelom na dvije dobne skupine. U trećem poglavlju navedeni su najvažniji međunarodni dokumenti koji se bave temom zaštite maloljetnika tijekom postupka. Četvrto poglavlje bavi se hrvatskim kaznenim postupkom prema maloljetnicima te određuje glavne značajke takvog posebnog postupka. Nastavno, isto poglavlje bavi se i specifičnim načelima maloljetničkog postupka kao što je načelo svrhovitosti te načela tajnosti i hitnosti postupka prema maloljetnicima te specijaliziranim tijelima koja sudjeluju u postupku, a to su sudovi za mladež, državno odvjetništvo i centar za socijalnu skrb. U petom poglavlju navedena su neka od procesnih prava maloljetnika tijekom postupka kao što je pravo na privatnost, pravo na informaciju, pravo na branitelja i ostala prava. Pretprilježni postupak tema je šestog poglavlja koje određuje podnošenje i postupanje s kaznenom prijavom te se bavi značajnom karakteristikom maloljetničkog postupka, a to je odlučivanje prema načelu svrhovitosti, odnosno oportuniteta kaznenog progona. Sedmo poglavlje prolazi stadije kaznenog postupka polazno od pripremnog postupka, zatim podnošenja prijedloga za izricanje sankcija, postupkom pred vijećem za mladež te završno žalbenim postupkom.

2. OPĆENITO O KAZNENOM POSTUPKU PREMA MALOLJETNICIMA

2.1. Maloljetnici i svrha maloljetničkog postupka

Članak 2. Zakona o sudovima za mladež⁴ (dalje u tekstu: ZSM) određuje kao maloljetnike osobe koje su u vrijeme počinjenja djela navršile četrnaest godina, a nisu navršile osamnaest

⁴ Zakon o sudovima za mladež, Narodne novine, br. 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19.

godina života. ZSM razlikuje dvije dobne skupine mlađih počinitelja, a to su maloljetnici koji imaju najmanje četrnaest, a najviše osamnaest godina i mlađi punoljetnici koji imaju najmanje osamnaest, a najviše dvadeset i jednu godinu života. Maloljetnici se dijele na mlađe, koji se nalaze u dobi od četrnaest do šesnaest godina i na starije maloljetnike, koji su u dobi od šesnaest do osamnaest godina života. Podjela na mlađe i starije maloljetnike iznimno je bitna kod odmjeravanja sankcija.⁵

Za definiranje osobe počinitelja kao maloljetnika, presudna je dob u kojoj se počinitelj nalazio u vrijeme počinjenja djela. Za određenje dobi bitan je dan, a ne sat rođenja. Dan na koji je maloljetnik rođen računa se u cijelosti. Maloljetni počinitelj koji je navršio četrnaest, odnosno šesnaest, odnosno osamnaest godina tek nakon isteka dana na koji je rođen ulazi u odgovarajuću dobnu skupinu.⁶

Ako u vrijeme počinjenja kaznenog djela, počinitelj nije imao četrnaest godina život, takve osobe izuzete su od kaznene odgovornosti te se prema njima ne može voditi kazneni postupak niti im mogu biti izrečena sankcije. Navedeno proizlazi iz članka 7. Kaznenog zakona⁷ i članka 49. ZSM-a.

Kazneni postupak koji se vodi protiv maloljetnih počinitelja, poseban je oblik kaznenog postupka.⁸ Kaznenim postupkom prema maloljetniku, koji je u hrvatskom zakonodavstvu uređen posebnim zakonom, ostvaruju se iste svrhe kao i kaznenim postupkom protiv punoljetnih počinitelja. Cilj redovnog kaznenog postupka jest da se utvrdi da li je došlo do počinjenja kaznenog djela, pa ako jest da se počinitelj kazni po propisima materijalnog kaznenog prava, ili da se na njega primijene druge mjere propisane općim kaznenim zakonom.⁹ Svrha postupka prema maloljetnicima usko je povezana sa svrhom sankcija koje se izriču maloljetniku iz članka 6. ZSM-a. Kazneni postupak treba ostvariti svrhu maloljetničkih sankcija, to jest pokušati utjecati na odgoj maloljetnika, na razvoj njegove ličnosti i jačanje osobne odgovornosti kako ne bi došlo do ponovnog činjenja kaznenih djela na način da se maloljetniku pruži zaštita, briga, pomoć te nadzor. Iz gore navedenog možemo zaključiti da maloljetnički postupak ima naglašen odgojni karakter, odnosno da je u službi ostvarenja odgojne i zaštitne svrhe maloljetničkih sankcija te odgojni utjecaj na maloljetnika treba

⁵ Hirjan, F.; Singer, M., *Maloljetnici u krivičnom pravu*, Drugo dopunjeno i izmijenjeno izdanje, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 1987., str. 47-48.

⁶ Singer, M., *op. cit.*, (bilj. 1), str. 38.

⁷ Kazneni zakon, *Narodne novine* 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22..

⁸ Carić, A., *op. cit.*, (bilj. 2), str. 99.

⁹ Krapac, D., *Kazneno procesno pravo, Institucije*, knjiga I., Narodne novine, Zagreb, 1998., str. 5.

započeti još tijekom postupka, prije izvršenja sankcija koje je izrekao sud.¹⁰ Kako bi ostvario tu zaštitnu svrhu maloljetničkog postupka, zakonodavac je morao načelno odstupiti od niza pravila i načela koja vrijede u redovnom postupku kada su optuženici punoljetni počinitelji kaznenih djela.¹¹

2.2. Modeli maloljetničkog pravosuđa

U maloljetničkom procesnom pravu razlikujemo tri modela postupanja, a to su zaštitni, pravosudni i mješoviti model.

2.2.1. Zaštitni model

Zaštitni model postupanja pojavio krajem 19. stoljeća kao posljedica razvoja psihologije i sociologije te ostalih društvenih znanosti.¹² Glavna karakteristika zaštitnog modela je da se sankcije odmjeravaju u skladu s individualnim potrebama maloljetnika.¹³ Zadatak je tijela koja sudjeluju u postupku da brinu o najboljem interesu maloljetnika.¹⁴ Značajnu ulogu u zaštitnom modelu imaju centri za socijalnu skrb koji nakon što prikupe informacije o osobnim prilikama maloljetnika donose odluku o izricanju sankcija.¹⁵ Ideja zaštitnog modela je odgoj, zaštita i pomoć te dostupnost niza sankcija.¹⁶

Zaštitni model najviše se primjenjuje u europskim državama s visokim stupnjem socijalne razvijenosti.¹⁷ U Hrvatskoj, postupak prema maloljetnicima sadržava elemente zaštitnog modela, kao što je uvažavanje ličnosti i osobina maloljetnika prilikom izricanja sankcija, ali i svrha samom postupka ima odgojni karakter što je prvenstveno obilježje zaštitnog modela.¹⁸

¹⁰ Carić, A., *op. cit.*, (bilj. 2), str. 100.

¹¹ *Ibid.*

¹² Kovačević, M., *Osnovni modeli maloljetničkog pravosuđa s osvrtom na ulogu i položaj socijalnog rada*, Ljetopis socijalnog rada, vol. 20, br. 2, 2013., str. 302.

¹³ *Ibid.*, str. 302.

¹⁴ *Ibid.*, str. 303.

¹⁵ *Ibid.*, str. 304.

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ *Ibid.*, str. 302.

¹⁸ Carić, A.; Kustura, I., *Kamo ide hrvatsko maloljetničko kazneno zakonodavstvo?*, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 47, br. 3., 2010., str. 607.

Danas sve više zemalja odstupaju od navedenog modela, ali najbolji interes maloljetnika i individualizirani pristup se i dalje primjenjuju.¹⁹

2.2.2. Pravosudni model

U pravosudnom modelu, maloljetnik se promatra kao odraslo biće koje samostalno odlučuje o svojim postupcima.²⁰ U ovom modelu, osobne i obiteljske prilike kao i individualni karakter maloljetnika nisu od velike važnosti. Pravosudni model nastao je u Europi tijekom sedamdesetih i osamdesetih godine i to prvenstveno u Velikoj Britaniji, Francuskoj, Nizozemskoj i Sjedinjenim Američkim Državama kao odgovor na veliku stopu maloljetničkog kriminaliteta.²¹ Cilj pravosudnog modela nije samo kažnjavanje već i zaštita od pretjerano strogih i nerazmjernih sankcija.²²

U Engleskoj, Francuskoj i Walesu se i danas primjenjuje pravosudni model, to jest strože kažnjavanje i represivna politika.²³ Smatra se da je pravosudni model neučinkovit, što je potaknulo daljnje definiranje maloljetničkih procesnih prava kroz međunarodne dokumente.²⁴

2.2.3. Mješoviti model

Mješoviti model oslanja se na prednosti zaštitnog i pravosudnog modela. Mješovitim modelom nastoji se dati prednost alternativnim načinima rješavanja sporova i na taj način izbjeći standardni kazneni postupak uz uvažavanje zahtjeva žrtve i zajednice te osobitosti maloljetnog počinitelja.²⁵ U mješovitom modelu postoji jasno definirani kazneni postupak i procesna prava, što je obilježje pravosudnog modela te zaštita maloljetnika od strane socijalnih službi, što je obilježje zaštitnog modela.²⁶

¹⁹ Kovačević, M., *op. cit.*, (bilj. 12), str. 306.

²⁰ *Ibid.*, str. 306.

²¹ *Ibid.*, str. 309.

²² *Ibid.*, str. 310.

²³ *Ibid.*

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Ibid.*, str. 311.

²⁶ *Ibid.*

Hrvatsko maloljetničko zakonodavstvo također ima elemente mješovitog modela. Kažnjavanje je krajnja mjera, a sankcije se prvenstveno oslanjaju na odgoj i obrazovanje maloljetnika te veliku ulogu prilikom odmjerenja sankcija ima osobnost maloljetnika i njegove individualne potrebe.²⁷

3. MEĐUNARODNI IZVORI ZAŠTITE PRAVA MALOLJETNIKA U POSTUPKU

3.1. Standardna minimalna pravila Ujedinjenih naroda za maloljetničko pravosuđe (Pekinška pravila)

Standardna minimalna pravila za maloljetničko pravosuđe²⁸ iz 1985. godine (dalje u tekstu: Pekinška pravila) polaze od opće pretpostavke „dobrobiti maloljetnih počinitelja, odnosno najboljeg interesa djeteta“ (članak 1., pravilo 1.1. Pravila).

Načelo najboljeg interesa djeteta uređeno je Konvencijom o pravima djeteta iz 1989. Navedena pravila uređuju postupanje prema maloljetnicima, ostvarujući svrhu maloljetničkog pravosuđa koja se odnosi na zaštitu mladih na način da se u cjelokupnom društvu održi red i mir. Pekinška pravila daju tijelima u postupku zadaću da se sustavno razvijaju, usavršavaju i poboljšavaju svoj rad (članak 1., pravilo 1.6. Pravila).

U skladu s načelom najboljeg interesa, svaka sankcija koja bude izrečena prema maloljetnim počiniteljima mora uvažavati načelo proporcionalnosti koje se odnosi na razmjer težine kaznenog djela i individualnim karakteristikama maloljetnika (članak 5., pravilo 5.1. Pravila).

Pekinškim pravilima maloljetnim počiniteljima osigurava se pretpostavka nedužnosti, kao jedno od temeljnih ljudskih prava, uz ostala procesna prava maloljetnika tijekom postupka kao što je pravo na obranu i pravo na branitelja, pravo na informaciju i pravo na prisutnost

²⁷ Radić, I., Hrvatski sustav maloljetničkih sankcija: trenutačno stanje i prijedlozi za promjenu, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 24, br. 1, 2017., str. 87.

²⁸ Standardna minimalna pravila Ujedinjenih naroda za maloljetničko pravosuđe, usvojena rezolucijom br. 40/33 na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 29.11.1985.

roditelja ili skrbnika tijekom poduzimanja radnji u postupku te pravo na podnošenje žalbe (članak 7. Pravila).

3.2. Konvencija o pravima djeteta

Konvencija o pravima djeteta (dalje u tekstu: Konvencija)²⁹ je međunarodni dokument od iznimne važnosti na globalnoj razini, a kojom su uređena prava djece te način postupanja i kriterije pri donošenju odluka u raznim sferama života djece pa tako i u kaznenom postupku koji se vodi protiv njih. Značaj ovog dokumenta je taj što se dijete po prvi puta definira kao subjekt, odnosno osoba koja je nosilac svih temeljnih ljudskih prava i prava koja su posebno određena za djecu.³⁰

Načelo dobrobiti djeteta, koje je iznimno važno u postupku prema maloljetnim počiniteljima definirano je u članku 3. Konvencije „koji osigurava da tijela koja sudjeluju u postupcima koji imaju veze s djecom, moraju prvenstveno uvažavati najbolji interes, odnosno dobrobit djeteta.“

Osim univerzalnih prava djece, Konvencija u članku 40. osigurava procesna prava djeci protiv kojih se vodi kazneni postupak. Pravo na dostojanstveno postupanje prema maloljetnim počiniteljima, načelo pretpostavke nedužnosti i načelo zakonitosti osnovna su procesna prava djece koja su subjekti kaznenog postupka uz sva ostala prava okrivljenika.

3.3. Pravila Ujedinjenih naroda za zaštitu maloljetnika lišenih slobode (Pravila iz Havane)

Pravila Ujedinjenih naroda za zaštitu maloljetnika lišenih slobode iz 1990. godine (dalje u tekstu: Pravila iz Havane)³¹ su neobvezujuće preporuke državama potpisnicima kojima se uređuje način na koji se postupa prema maloljetnim počiniteljima koji su lišeni slobode bez

²⁹ Konvencija o pravima djeteta, Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 12/1993.

³⁰ Božičević-Grbić, M.; Roksandić, Vidlička, S., Reforma maloljetničkog kaznenog prava i sudovanja, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 18. br. 2, 2011., str. 680.

³¹ Pravila Ujedinjenih naroda za zaštitu maloljetnika lišenih slobode, usvojena rezolucijom br. 45/113 na Općoj skupštini UN-a 1990.

obzira da li se nalaze u istražnom zatvoru ili u zatvorenoj zavodskoj ustanovi ili izdržavaju kaznu maloljetničkog zatvora (čl. 3. Pravila).

Članak 2. Pravila sankciju oduzimanja slobode preporuča kao krajnju mjeru te samo ako je neophodna. Oduzimanje slobode treba trajati najkraće moguće vrijeme uz primjenu alternativnih mjera te prijevremeni otpust. Članak 12. Pravila bavi se organizacijom i radom ustanova u kojima se nalaze maloljetnici lišeni slobode te se preporuča organizacija programa i raznih aktivnosti kojima se potiče razvoj osobne odgovornosti maloljetnika te učenje vještina koje će im biti od pomoći pri njihovom povratku u društvo.

Članak 13. Pravila izričito propisuje da se maloljetnicima lišenim slobode ne smije se ni na koji način uskratiti prava koja imaju prema domaćem ili međunarodnom pravu, koja se odnose na oduzimanje slobode.

3.4. Smjernice Odbora Vijeća ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci

Smjernice Odbora Vijeća ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci (dalje u tekstu: Smjernice)³² Prema poglavlju II, točki (c), djeci se jamči pravni sustav koji je uređen na način da na visokoj razini poštuje i primjenjuje sva utvrđena dječja prava i koji uzima u obzir zrelost i dob djeteta te posebne okolnosti svakog pojedinog slučaja te se osigurava pristupačno pravosuđe koje je prilagođeno dobi djeteta te koje stavlja posebni naglasak na njihova prava i potrebe uz provođenje propisanog postupka. Maloljetnim počiniteljima zajamčuje pravo da sudjeluju u postupku, a tijelima koja provode postupak nalaže se obveza da poštuju integritet, dostojanstvo i privatni život maloljetnika (poglavlje II., točka (c) Smjernica).

Načelo zakonitosti i razmjernosti u postupanju, pretpostavka nedužnosti, pravo na pristup sudu i pravo na pošteno suđenje, pravo na obranu i pravo na žalbu neke su od temeljnih procesnih prava koja zajamčuje Smjernica (poglavlje III., članak E, točka 2. Smjernica).

Ostala procesna prava kao što je pravo na privatnost osobnih podataka, pravo na pristup informacijama, zaštita od povreda i zastrašivanja, odmazde te sekundarne viktimizacije te

³² Smjernice Odbora Vijeća ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci, donio Odbor ministara Vijeća Europe 17.11.2010.

poseban pristup stručnjaka prilikom procjene situacije u kojoj se dijete nalazi također su uređena Smjernicom (poglavlje IV., članak A, točka 4. Smjernica).

3.5. Direktiva (EU) 2016/800. o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima

Direktiva (EU) 2016/800 (u daljem tekstu: Direktiva)³³ odnosi se na djecu koja se nalaze u položaju osumnjičenika ili optuženika u kaznenom postupku. Direktiva se primjenjuje na maloljetnike i na mlađe punoljetnike (članak 2. i 3. Direktive).

Direktivom se određuju određena postupovna jamstva kojima se djeci koja se nalaze u položaju osumnjičenika ili optuženika u kaznenom postupku osigurava mogućnost razumijevanja i praćenja samog postupka uz poštivanje prava na pošteno suđenje te kako bi njihovo sudjelovanje u samom postupku imalo preventivno djelovanje da u budućnosti ne ponove kazneno djelo i da se ponovno uključe u društvo (recital 1. Direktive).

Direktiva navodi sljedeća postupovna jamstva kao što je pravo da se dijete i njegov zakonski zastupnik informiraju o tijeku postupka, pravo da se njihov predmet pravovremeno riješi pravo na pravnu pomoć, pravo na liječnički pregled, osiguranje zaštite privatnosti, pravo da osobno nazoče i sudjeluju tijekom provođenja radnji u postupku uz pratnju (članak 15. Direktive). Navedene odredbe transponirane su i u hrvatsko zakonodavstvo, u ZSM u prosincu 2019.³⁴

4. KAZNENI POSTUPAK PREMA MALOLJETNICIMA U HRVATSKOJ

4.1. Glavne značajke hrvatskog kaznenog postupka prema maloljetnicima

³³ Direktiva (EU) 2016/800 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima, SL L 132/1.

³⁴ Zakon o izmjenama i dopunama zakona o sudovima za mladež, Narodne novine 126/2019.

Hrvatsko maloljetničko kazneno zakonodavstvo također maloljetnim počiniteljima osigurava poseban status. Kazneni postupak koji se vodi protiv osoba koje zakon definira kao maloljetnike uređuje se općim zakonom, Zakonom o kaznenom postupku (dalje u tekstu: ZKP)³⁵, a posebne odredbe koje se odnose samo na maloljetnički kazneni postupak uređene su Zakonom o sudovima za mladež. Zakon o sudovima za mladež stupio je na snagu 19. rujna 1997. Nastojanja da se pravni položaj mlađih počinitelja kaznenih djela u materijalnom kaznenom pravu, u kaznenom postupku te tijekom izvršenja sankcija uredi posebnim zakonom javljaju se još od 1993. kada je Franji Hirjanu, koji je bio član Komisije za izradu kaznenog zakonodavstva Republike Hrvatske, povjeren taj zadatak.³⁶

Trenutno se primjenjuje Zakon o sudovima za mladež koji je na snazi od 1. siječnja 2020. i koji se primjenjuje u postupku prema maloljetnicima kao *lex specialis*, uz primjenu općih odredaba ZKP-a kao *lex generalis*. Kazneni postupak prema maloljetnicima, u hrvatskom pozitivnom zakonodavstvu uređen je u člancima 48. do 93. ZSM-a.

S obzirom na navedeno, kazneni postupak prema maloljetnicima odlikuje posebnostima koje ga razlikuju od redovnog tijeka postupka prema punoljetnim počiniteljima. Bitna i iznimno važna karakteristika postupka prema maloljetnicima su posebno organizirana tijela koja provode postupak, a to su vijeća, suci i suci porotnici za mladež, te državni odvjetnici za mladež. Sva tijela koja provode i sudjeluju u postupku trebala bi imati izražene sklonosti prema maloljetničkom kaznenom postupku i biti posebno obučena za postupanje i izricanje maloljetničkih sankcija kako je uređeno u članku 38. ZSM-a. Sljedeća značajka postupka prema maloljetnicima je posebno specifična u odnosu na redovni kazneni postupak, a odnosi se na posebnu neformalnost i elastičnost procedure pred nadležnim tijelima koja je oslobođena krutosti i krutog formalizma. Od pokretanja kaznenog postupka pa sve do izricanja maloljetničke sankcije sve je podređeno ostvarenju zaštitne i odgojne svrhe maloljetničkog kaznenog postupka.³⁷ Hitnost postupka propisana je zbog toga što se želi što prije započeti odgojni tretman prema maloljetnom počinitelju, jer što se prije započne s navedenom odgojnom svrhom postupka i sankcija to će učinkovitije djelovati na maloljetnika i njegovo ponašanje. Vrlo važna karakteristika maloljetničkog postupka je zabrana suđenja u odsutnosti kako je propisana člankom 53. ZSM-a. Ako bi se maloljetniku sudilo u odsutnosti,

³⁵ Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22.

³⁶ Hirjan, F.; Singer, M., Komentar Zakona o sudovima za mladež i kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika, *Nakladni zavod Globus*, Zagreb, 2002., str. 34-35.

³⁷ Carić, A., *op. cit.*, (bilj. 2), str. 101.

izlažemo se riziku mogućeg negativnog utjecaja na njegovu ličnost, duševnu razvijenost te psihička svojstva jer osim što je protivno smislu provođenje postupka, informacije o osobnim prilikama maloljetnika mogu se jedino prikupiti neposrednim kontaktom maloljetnika i tijela koja provode postupak.³⁸

Zatim, još jedna posebnost maloljetničkog postupka su odredbe o isključenju javnosti. Članak 60. ZSM-a isključuje javnost ne samo u tijeku glavne rasprave već i tijekom objavljivanja odluke o izricanju maloljetničke sankcije. U članku 71. ZSM-a pronalazimo još jedno obilježje postupka prema maloljetnicima, a odnosi se na odstupanje od načela legaliteta kaznenog progona i usvajanje načela svrhovitosti (oportuniteta) u postupanju prema maloljetnim počiniteljima.

4.2. Specifična načela maloljetničkog kaznenog procesnog prava

U maloljetničkom kaznenom postupku primjenjuju se opća načela kaznenog procesnog prava koja su propisana ZKP-om, glavom I., člancima 1.-19., ali i posebna načela koja se primjenjuju samo prema maloljetnicima.

4.2.1. Načelo hitnosti i načelo tajnosti

Tijela u postupku imaju obvezu hitnog postupanja i propisani su kraći rokovi za poduzimanje radnji u postupku kako bi se što prije došlo do najpovoljnijeg ishoda za maloljetnika.³⁹ Hitnost u postupanju je iznimno važna, ali ne bi smjela postati razlog za kršenje načela pravičnog postupka i povredu djetetovih prava.⁴⁰ Konvencija o pravima djeteta u članku 40. stavku 2. i hrvatski ZSM u članku 4. polaze od načela hitnosti u postupanju.

Članak 60. ZSM određuje tajnost postupka prema maloljetnicima. Javnost se isključuje za cijelu raspravu ili za njezin dio radi zaštite osobe mlađe od osamnaest godina, te je jedan od

³⁸ *Ibid.*, str. 102.

³⁹ Mandić, S.; Dodig Hundrić, D.; Ricijaš, N.; Kuharić, M., Percepcija stručnjaka o svrsihodnosti sustava maloljetničkog pravosuđa, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 39, br. 3, 2018., str. 1262.

⁴⁰ Božičević - Grbić, M., Roksandić - Vidlička, S., *op. cit.*, (bilj. 30), str. 693.

slučajeva obligatornog isključenja javnosti u kaznenom postupku.⁴¹ Načelom tajnosti maloljetnim počiniteljima osigurava se privatnost, neovisno u kojem svojstvu se nalaze u tijeku postupka (počinitelj ili žrtva). Tajnost postupka obvezna je od poduzimanja prve radnje u postupku, odnosno od izvida kaznenih djela, za vrijeme trajanja postupka pred sudom pa sve do izvršenja sankcija.⁴²

4.2.2. Načelo svrhovitosti (oportuniteta)

Načelo svrhovitosti ili oportuniteta u našem je zakonodavstvu zamijenilo načelo legaliteta kaznenog progona. Pozivanjem na načelo svrhovitosti kaznenog progona dolazimo do nepokretanja kaznenog postupka ili do obustave postupka koji je već bio pokrenut, uz ispunjenje uvjeta koji su predviđeni mjerodavnim zakonom. U hrvatskom zakonodavstvu načelo svrhovitosti ima vrlo široku primjenu koja se ne odnosi samo na mogućnost nepokretanja kaznenog postupka već je primjena načela proširena na sve stadije kaznenog postupka prema maloljetnicima. Načelo svrhovitosti možemo primijeniti u stadiju pretpripremnog i pripremnog postupka, u postupku pred vijećem za mladež bez obzira održava li se glavna rasprava ili se provodi sjednica vijeća za mladež. Tijela koja ocjenjuju svrhovitost su državni odvjetnik, sudac za mladež te prvostupanjsko i drugostupanjsko vijeće u postupku pred vijećem za mladež. Više o načelu svrhovitosti kaznenog progona u poglavlju 6.3.

4.3. Specijalizirana tijela koja sudjeluju u postupku prema maloljetnicima

4.3.1. Sudovi za mladež

Prema Singeru, u Hrvatskoj je već Naredba iz 1918. godine predviđala posebno pravno osoblje u državnom odvjetništvu i sudu za kazneni postupak protiv maloljetnika. Predmetnim propisom bio je osnovan sudbeni stol za mladež koji je bio organiziran kod svakog sudbenog stola, a ako se radilo o kotarskom sudu, ban je mogao prenamijeniti i organizirati kotarski sud kao sud za mladež. Sudac pojedinac sudjeluje u prvostupanjskom postupku kao sudac za mladež. Također, bio je predviđen poseban senat za maloljetnike kod sudbenog stola kao

⁴¹ Krapac, D., *op. cit.*, (bilj. 9), str. 136.

⁴² Mandić, S.; Dodig Hundrić, D.; Ricijaš, N.; Kuharić, M., *op. cit.*, (bilj. 39), str. 1262.

prizivnog suda protiv rješenja kotarskog suda za mladež, kod banskog stola kao prizivnog suda protiv rješenja sudbenog stola kao prvostupanjskog i kod stola sedmorice povodom ništave žalbe zbog povrede bitnih propisa. Ban bi iz reda iskusnih sudaca imenovao suce i državne odvjetnike za maloljetnike na vrijeme od tri godine, uz mogućnost reizbora.⁴³

Danas, tijela koja provode kazneni postupak protiv maloljetnika jesu sudovi za mladež te u njima posebno ustrojeni odjeli i vijeća za mladež. Ako se općinski sud nalazi u sjedištu županijskog suda te pred županijskim sudom kao i pred Visokim kaznenim sudom Republike Hrvatske osnivaju se odjeli za mladež pred ispred kojih djeluju vijeća i suci za mladež što je određeno člankom 37. stavkom 1. ZSM-a. Predsjednik Vrhovnog suda ima zadaću imenovati suce za mladež na vrijeme od pet godina uz mogućnost reizbora kako je propisano člankom 39. stavkom 1. ZSM-a. Imenovani suci za mladež trebali bi imati posebni interes da se bave pitanjem odgoja, potreba i probitaka mladeži što je određeno člankom 38. ZSM-a.

Članak 43. ZSM navodi suce porotnike kao osobe koje sudjeluju u vijećima za mladež koji su imenovani iz reda profesora, učitelja, odgojitelja kao i sve druge osobe koje imaju iskustvo u radu s maloljetnicima. Socijalni pedagozi, socijalni radnici i psiholozi su stručni suradnici sudova za mladež koji imaju zadaću prikupljanja podataka o uspješnosti izvršenja odgojne mjere ili davanje stručnog mišljenja o vrsti sankcije koju bi trebalo izreći ili o potrebi obustave ili zamjene odgojne mjere.

Sastav općinskog suda određen je člankom 45. stavkom 1. ZSM-a, a vijeće za mladež sudi u sastavu od jednog suca i dva suca porotnika. Ako općinski sud raspravlja izvan sjednice vijeća i rasprave, odluke donosi u sastavu od tri suca od kojih barem jedan mora biti sudac za mladež, što je određeno člankom 45. stavkom 2. ZSM-a. Članak 45. stavak 3. ZSM-a određuje sastav županijskog suda u prvom stupnju, a sudi u sastavu od jednog suca za mladež i dva suca porotnika za mladež. Ako županijski sud odlučuje u drugom stupnju odluke donosi u sastavu od tri suca od kojih barem jedan mora biti sudac za mladež kako je određeno u članku 45. stavku 3. ZSM-a. Isto pravilo vrijedi i ako županijski sud odluke donosi izvan sjednice vijeća ili rasprave što je određeno člankom 45. stavkom 4. ZSM-a. Članak 45. stavak 5. ZSM-a propisuje sastav Visoki kaznenog suda Republike Hrvatske koji sudi u drugom stupnju u sastavu od tri suca, a ako odluke donosi u trećem stupnju ili se radi o izvanrednim pravnim lijekovima, sastav vijeća uređuje se prema općim propisima. Suci za mladež općinskih i županijskih sudova imaju zadatak provoditi radnje u prethodnom postupku,

⁴³ Singer, M., *op. cit.* (bilj. 1), str. 108.

predsjednici su vijeća za mladež i obavljaju druge poslove u maloljetničkom kaznenom postupku kako je uređeno člankom 45. stavkom 7. ZSM-a.

Stvarna nadležnost općinskih i županijskih sudova odgovara nadležnosti redovnog suda, s obzirom da ne postoje posebne zakonske odredbe koje bi pitanje stvarne nadležnosti uređivalo drukčije.⁴⁴ Članak 47. ZSM za mjesnu nadležnost kao mjerodavni kriterij određuje prebivalište maloljetnika, a u slučaju da maloljetnik nema prebivalište ili ono nije poznato primjenjuje se kriterij boravišta.

Sudovi za mladež nadležni su postupati prema maloljetnicima koji su vrijeme počinjenja kaznenog djela navršili četrnaest godina, a nisu navršili osamnaest godina života. U određenim situacijama, vijeća za mladež postupaju prema maloljetnicima koji su već navršili osamnaest godina života što je uređeno odredbom članka 36. ZSM koji određuje gornju granicu osobne nadležnosti vijeća za mladež, a ona iznosi navršene dvadeset i tri godine života maloljetnika.⁴⁵

4.3.2. Državni odvjetnici za mladež

Prema članku 39. stavcima 2. i 3. ZSM-a, državne odvjetnike za mladež postavlja na vrijeme od pet godina Glavni državni odvjetnik, a koji se imenuju iz reda državnih odvjetnika ili zamjenika državnih odvjetnika te postupaju pred sudovima za mladež u općinskim i županijskim sudovima te pred vijećem Visokog kaznenog suda.

Državni odvjetnik za mladež poduzima u svojoj nadležnosti niz procesnih radnji koje pridonose ostvarenju osnovnih svrha kaznenog postupka prema maloljetniku. U pretpripremnom postupku poduzima mjere za otkrivanje kaznenih djela i počinitelja, odlučuje povodom prijave, zahtjeva pokretanje pripremnog postupka i sudjeluju u njemu, odlučuje nakon dovršenog pripremnog postupka, odustaje od daljnjeg postupanja ili predlaže obustavu postupka ili izricanje sankcije maloljetniku te sudjeluje na sjednici vijeća i na glavnoj raspravi.⁴⁶ Državni odvjetnik je prva selekcijska instanca koja odlučuje hoće li se donijeti rješenje o nepokretanju kaznenog postupka, odnosno rješenje o odbačaju prijave, a kada odlučuje nakon dovršenog pripremnog postupka opet ima kompetencije da uvjetuje i odlučuje

⁴⁴ Carić, A., *op.cit.*, (bilj. 2), str. 91.

⁴⁵ *Ibid.*, str. 95 -96.

⁴⁶ Singer, M., *op.cit.*, (bilj. 1), str. 113.

u odnosu na koje maloljetne počinitelje će postupak biti obustavljen i one koji će biti procesuirani pred sudom i kojima će biti izrečena sankcija.⁴⁷

4.3.3. Centar za socijalnu skrb

Provođenje kaznenog postupka prema maloljetnicima ne bi bilo moguće bez sudjelovanja centra za socijalnu skrb stoga je uloga odnosnog tijela u postupku iznimno bitna. Predstavnici centra za socijalnu skrb surađuju s policijom i državnim odvjetništvom kao i sa sudovima za mladež za vrijeme trajanja cijelog postupka.⁴⁸ Predstavnici centra za socijalnu skrb, prema članku 57. ZSM imaju ovlast stavljanja prijedloga i upozoravanja na činjenice i dokaze koji su od iznimne važnosti radi donošenja ispravne odluke kao i na mogućnost upoznavanja s tijekom postupka.

Prema članku 78. stavku 2. ZSM-a, centar za socijalnu skrb tijekom postupka prikuplja podatke o ličnosti maloljetnika i o njegovim osobnim i obiteljskim prilikama te o tim informacijama izrađuje izvješće koje dostavlja sudu za mladež za vrijeme trajanja pripremnog postupka.

5. PROCESNA PRAVA MALOLJETNIKA U HRVATSKOM KAZNENOM POSTUPKU

Procesna prava su prava koja osumnjičenicima ili optuženicima imaju tijekom kaznenog postupka. Procesna prava pronalazimo u ZKP-u, a procesna prava koja se odnose samo na maloljetne počinitelje uređena su odredbama ZSM-a. Prava koja imaju maloljetnici tijekom kaznenog postupka u hrvatsko zakonodavstvo implementirana su Direktivom (EU) br. 2016/800 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičenicima ili optuženicima u kaznenim postupcima.

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ Carić, A.; Kustura, I., *op. cit.* (bilj. 18), str. 611.

5.1. Pravo na informaciju i pravo na informiranje roditelja ili skrbnika

Članak 4. Direktive osigurava da se djecu koja su osumnjičeni ili optuženi odmah obavijesti o njihovim pravima iz Direktive i o općim aspektima vođenja postupka. Tijela koja provode postupak imaju dužnost obavijestiti maloljetnika koji se nalazi u položaju osumnjičenika ili optuženika o procesnim pravima kojima se može koristiti tijekom kaznenog postupka.⁴⁹

Članak 53.a stavak 1. i 2. ZSM uređuje pravo na informaciju na način da osigurava obvezan sadržaj pouke o pravima koja maloljetnom počinitelju mora biti poznata. Pouka o pravima koja se uručuje maloljetniku mora sadržavati sve ono što i inače sadrži pouka o pravima koja vrijedi za okrivljenike općenito, a uređena je odredbama ZKP-a, uz obvezan popis prava koja se odnose samo na maloljetne počinitelje. Popis procesnih prava koja vrijede samo za maloljetnike osigurava prava roditelja, skrbnika ili drugoj odrasloj osobi koju je maloljetnik izabrao da im bude uručena identična pouka o pravima kao i maloljetniku, obveza tajnosti izvida kaznenih djela i samog postupka, osigurava se pravo maloljetnika na pratnju roditelja ili skrbnika tijekom izvida i postupka, maloljetnika se upoznaje s činjenicom da će se tijekom postupka pribaviti određeni podaci koji se odnose na ocjenu njegove psihofizičke razvijenosti ili podaci o osobnim i obiteljskim prilikama kao i na činjenicu da mu se mogu izreći mjere opreza ili privremene mjere ili istražni zatvor. Pouka o pravima maloljetniku se usmeno priopćava, uz obvezu tijela koje poduzima radnju da maloljetniku objasni njezino značenje, ako maloljetnik pouku o pravima nije razumio.

Članak 5. Direktive osigurava nositelju roditeljske odgovornosti pravo da u najkraćem mogućem roku dobije informacije koje dijete ima pravo primiti u skladu s člankom 4. Direktive. Pouka o pravima uručuje se i roditeljima ili skrbniku maloljetnika. Članak 53. Stavak 3.-7. ZSM određuje da se pouka o pravima dostavlja roditelju ili skrbniku ili drugoj odgovarajućoj osobi koju je maloljetnik izabrao uz uvjet da ju prihvati tijelo koje vodi postupak. Maloljetniku se imenuje posebni skrbnik ako ne izabere drugu odgovarajuću osobu ili ako tijelo koje vodi postupak ne prihvati osobu koju je maloljetnik izabrao.⁵⁰

⁴⁹ Radić, I., Implementacija Direktive o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima u noveli Zakona o sudovima za mladež, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 27, br. 2, 2020., str. 580-581.

⁵⁰ *Ibid*, str. 581.

Pravo na informaciju u hrvatskom zakonodavstvu je nepotpuno implementirano iz razloga što odredbe ZSM-a ne sadrže obvezu upoznavanja maloljetnika s općim aspektima vođenja postupka kao što to čini Direktiva u članku 4. stavku 1.⁵¹

Pri primjeni prava na informaciju i prava na informiranje roditelja i skrbnika pojavljuju se određeni problemi. Naime, praksa sudova je pokazala da nerijetko maloljetnici i roditelji ili skrbnici izjavljuju da ne razumije pouku o pravima iz razloga što nisu upoznati s materijom kaznenog postupka te sa sadržajem prava koja imaju na raspolaganju te kako im se pouka o pravima priopćava na njima nerazumljiv način. Stoga je preporuka da se maloljetnika odmah na početku postupka upozna sa sadržajem pouke o pravima i to na njima razumljiv način. Tijelo koje poduzima radnju trebalo bi se uvjeriti da je pouku o pravima razumio i maloljetnikov roditelj ili skrbnik. U praksi hrvatskih sudova postoji još jedan problem koji se odnosi na pouku o pravu na informiranje roditelja i pravo na njihovu pratnju. U većini slučajeva posebna pouka o pravu na informiranje roditelja nije bila uručena maloljetniku te se u velikom broju predmeta roditelji nisu bili informirani od strane suda ili im se nije uručila pisana pouka o pravima.⁵²

5.2. Pravna pomoć i pravo na branitelja

Članak 6. Direktive određuje da države članice trebaju osigurati pravo na pravnu pomoć djeci koja su optuženici ili osumnjičeni u postupku, odnosno treba im se osigurati pravo na branitelja.

Članak 54. stavak 1. ZSM-a određuje da maloljetnik mora imati branitelja već nakon što je poduzeta prva radnja zbog postojanja osnova sumnja da je maloljetnik počinio kazneno djelo pa sve do pravomoćnog okončanja postupka. Članak 54. stavak 6. ZSM-a određuje da se dokazi koji su pribavljeni suprotno odredbi o obveznom zastupanju maloljetnika, ne mogu upotrijebiti tijekom postupka. Sudac za mladež maloljetniku postavlja branitelja po službenoj dužnosti u slučaju da maloljetnik ne imenuje branitelja, a branitelj maloljetniku može biti jedino odvjetnik, a ako se branitelj imenuje po službenoj dužnosti radi se o odvjetniku koji

⁵¹ *Ibid*, str. 578.

⁵² Dragičević, Prtenjača, M.; Radić, I.; Rizvić, D., Maloljetničko kazneno pravo – Quid Accidit ? Problemi u primjeni pojedinih prava iz Direktive 2016/800/EU u praksi, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 29., br. 2/2022, str. 385-388.

ima odvjetničku praksu od najmanje pet godina ili je bio dužnosnik u pravosudnom tijelu u navedenom trajanju, kako je određeno člankom 54. stavcima 4. i 5. ZSM-a.

Pravo na branitelja samo je djelomično implementirano u ZSM-u jer pravo na branitelja već regulirano odredbama ZKP-a koje su već usklađene s europskim zakonodavstvom.⁵³

5.3. Pravo na pojedinačnu ocjenu

Članak 7. Direktive osigurava da se tijekom postupka uzmu u obzir posebne potrebe djece u vezi s zaštitom, obrazovanjem, osposobljavanjem i društvenom integracijom. Izrada pojedinačne ocjene vrlo je važna jer se njome tijelima u postupku pružaju podaci o osobnim prilikama koji su iznimno bitni prilikom donošenja odluka u postupku. Pojedinačna ocjena se u pravilu provodi u ranim fazama postupka, a svakako prije podizanja optužnice. Zadaća je stručnih suradnika koji se nalaze pri sudovima za mladež i državnim odvjetništvima da prikupe informacije i podatke o maloljetniku i na osnovu tih podataka donesu stručno mišljenje o svakom pojedincu.⁵⁴ Članak 78. stavak 1. ZSM određuje da se pored činjenica koje se odnose na kazneno djelo prikupe i činjenice koje se odnose da psihofizičku razvijenost maloljetnika te podaci o njegovim osobnim i obiteljskim prilikama. Iako Direktiva određuje ažuriranje izvješća o pojedinačnoj ocjeni tijekom postupka, ZSM takvu odredbu ne sadrži.⁵⁵

U Hrvatskoj se pojavljuje problem neujednačenosti izvješća koje izrađuje državno odvjetništvo i onog kojeg izrađuju stručni suradnici suda iako se oba temelje na podacima i mišljenju centra za socijalnu skrb. Da bi pojedinačna ocjena bila što preciznija, važan je multidisciplinarni pristup kojega provode stručne osobe uz sudjelovanje maloljetnika i koji se u Hrvatskoj u većini slučajeva ne primjenjuje.⁵⁶ ZSM u članku 78. stavku 4. propisuje još jedan način dobivanja pojedinačne ocjene koja osigurava multidisciplinarnost u pristupu, a odnosi se na dijagnostičku obradu. Dijagnostička obrada odnosi se na timsku procjenu pri

⁵³ Radić, I., *op. cit.*, (bilj. 50), str. 584.

⁵⁴ *Ibid.*, str. 586-587.

⁵⁵ Đurđević, Z.; Ivičević, Karas, E.; Bonačić, M.; Burić, Z., Implementation of Directives on Procedural Rights for Suspects and Accused Persons: State of Play and Critical Profiles u: Caianiello, M.; Contissa, G.; Lasagni, G.; Sartor, G., *Effective Protection of the Rights of the Accused in the EU Directives, A computable Approach to Criminal Procedure Law*, Brill i Nijhof, Boston/Leiden, 2022., str. 90.

⁵⁶ Dragičević, Prtenjača, M.; Radić, I.; Rizvić, D., *op. cit.*, (bilj. 53), str. 402.

specijaliziranim odjelima u sustavu socijalne skrbi koju može zatražiti centar za socijalnu skrb. Važno je naglasiti da se takva dijagnostička procjena iznimno rijetko provodi.⁵⁷

5.4. Pravo maloljetnika na pratnju roditelja

Članak 15. Direktive osigurava djeci pravo na pratnju nositelja roditeljske odgovornosti tijekom saslušanja pred sudom u kojem sudjeluju. Članak 53.b ZSM uređuje pravo maloljetnika na pratnju roditelja ili skrbnika tijekom ispitivanja pred sudom i sudskog postupka. Pravo na pratnju prilikom izvođenja drugih radnji u postupku dopustit će se jedino ako je to u najboljem interesu maloljetnika i ako neće ugroziti kazneni postupak. Prava na pratnju maloljetnik se može odreći, ali izjavu o odricanju od toga prava, maloljetnik mora dati na zapisnik uz upozorenja nadležnog tijela na procesne posljedice odricanja od prava na pratnju.

ZSM-om je propisano pravo maloljetnika da se odrekne prava na pratnju roditelja ili skrbnika što je zanimljivo jer Direktiva takvo pravo maloljetnika ne propisuje. Pravo na pratnju roditelja ili skrbnika propisano je isključivo u njihovu korist kako bi se ih zaštitilo i olakšalo njihovo sudjelovanje u kaznenom postupku te se postavlja pitanje treba li maloljetnicima dati mogućnost odricanja od prava koje je propisano za njihovu dobrobit. Također, problem se pojavljuje kada nadležna tijela moraju maloljetnika upoznati sa značenjem prava na pratnju i posljedicama odricanja od istog prava. Naime, ZSM ne precizira na koji način i kako maloljetnika upoznati s posljedicama koje bi mogle proizaći u slučaju odricanja od prava na pratnju roditelja ili skrbnika te da li je odricanje od prava na pratnju jedino pravovaljano ako je roditelj ili skrbnik bio prisutan tom odricanju.⁵⁸

5.5. Prava maloljetnika u slučaju oduzimanja slobode

Članak 10. Direktive osigurava da lišenje slobode djeteta tijekom postupka bude ograničeno na najkraće moguće vrijeme. Mjera istražnog zatvora maloljetniku se određuje samo ako njegovu svrhu nije moguće postići nekom blažom mjerom i to kao krajnja mjera koja je razmjerna težini djela i očekivanoj sankciji te se izriče u najkraćem mogućem trajanju. Kao

⁵⁷ *Ibid*, str. 402 -403.

⁵⁸ *Ibid.*, str. 394 -395.

blaže mjere preporučuju se mjere opreza, privremeni smještaj ili istražni zatvor u domu što je određeno člankom 66. stavkom 1. ZSM-a. Kada se maloljetniku izreknu mjere oduzimanja slobode o tome se odmah obavješćuju njegovi roditelji, skrbnik ili centar za socijalnu skrb. U slučaju da je maloljetnik lišen slobode, njegovo je pravo da bude pregledan od strane liječnika kako bi se procijenilo njegove opće fizičko i psihičko stanje.⁵⁹

Također, članak 12. Direktive jamči posebno postupanje prema maloljetnicima koji su lišeni slobode. Posebno postupanje prema maloljetnicima prema kojima je primijenjena mjera oduzimanja slobode odnosi se na odvajanje maloljetnika koji se nalaze u pritvoru od odraslih počinitelja, osim ako to nije u najboljem interesu djeteta. Direktiva predviđa mogućnost da maloljetnik kada navrší osamnaest godina ostane u odvojenom pritvoru, uzimajući u obzir okolnosti pritvorene osobe i ako je to u najboljem interesu djece koja su u pritvoru s tim maloljetnikom.

Prema Đurđević., *et.al.* mnoge odredbe koje se odnose na posebno postupanje prema maloljetniku u slučaju oduzimanja slobode nisu implementirane u hrvatsko zakonodavstvo. U ZSM-u ne postoji odredba da dijete treba biti odvojeno od odraslih za vrijeme trajanja pritvora. Također, odredba Direktive koja se odnosi na edukaciju i poseban trening službenika koji bi trebali raditi s maloljetnicima za vrijeme njihova lišenja slobode nije transponirana. Odredba Direktive koja se odnosi na programe koji imaju za cilj pomoći maloljetnicima u njihovoj reintegraciji u društvo je djelomično prenesena u hrvatsko zakonodavstvo na način da maloljetnici mogu raditi za vrijeme izdržavanja kazne u skladu s mogućnostima ustanove u kojima se nalaze i izvan ustanova pod nadzorom i odobrenjem nadležnog suda.⁶⁰

5.6. Pravo na liječnički pregled

Direktiva u članku 6. određuje da države članice osiguraju maloljetnicima koji su lišeni slobode pravo na liječnički pregled bez nepotrebnog odlaganja. Članak 6. Direktive propisuje obavljanje liječničkog pregleda od strane liječnika ili kvalificiranog stručnjaka i treba biti što manje invazivan. Direktiva sadrži još jednu odredbu koju hrvatsko zakonodavstvo nije implementiralo, a odnosi se na liječnički pregled kad god okolnosti to zahtijevaju, a ne samo u

⁵⁹ *Ibid.*, str. 591.

⁶⁰ Đurđević, Z.; Ivičević, Karas, E.; Bonačić, M.; Burić, Z., *op. cit.*, (bilj. 56), str. 90 -91.

slučaju oduzimanja slobode maloljetnika.⁶¹ Odredba Direktive koja se odnosi invazivnost liječničkog pregleda također nije implementirana.⁶²

5.7. Pravo na audio – vizualno snimanje ispitivanja maloljetnika

Pravo na audio – vizualno snimanje ispitivanja maloljetnika propisano je člankom 9. Direktive. Policija provodi ispitivanje maloljetnika sukladno odredbama ZSM-a i ZKP-a. Prema članku 76. stavku 2. ZSM-a, kao prvu dokaznu radnju ispitivanje maloljetnika provodi državni odvjetnik, ako maloljetnika već nije ispitala policija ili sudac za mladež. Odredba članka 9. Direktive implementirana je u ZSM člankom 76. koji uvodi obvezu snimanja ispitivanja maloljetnika audio-video uređajem, u slučaju da ispitivanje provodi policija ili državni odvjetnik.

5.8. Pravo na privatnost tijekom postupka

Članak 14. Direktive osigurava maloljetnicima zaštitu privatnosti tijekom kaznenog postupka. Privatnost maloljetnika tijekom postupka štiti se odredbama ZSM-a o tajnosti postupka. Izvidi kaznenih djela i postupak prema maloljetniku su tajni, što proizlazi iz članka 60. stavka 1. ZSM-a. Nadležno tijelo mora odobriti objavljivanje sadržaja i tijeka postupka kao i objavu odluke donesene u postupku. Sudac za mladež može odobriti objavu odluke ili sadržaj dijela postupka, ali to se mora učiniti na način da maloljetnikovo ime ostane nepoznato te da se poduzmu sve dostupne mjere kako bi identitet maloljetnika ostao skriven.

Odredba Direktive koja preporuča da zapisnici koji su nastali za vrijeme kaznenog postupka ne budu javno dostupni, što je povezano s pravom na privatnost, također nije transponirana u ZSM.⁶³ Članak 60. stavci 2. i 3. ZSM-a određuje tajnost postupka protiv maloljetnika, ali isto tako ostavlja se mogućnost da nadležno tijelo može odobriti javno objavljivanje sadržaja i tijeka postupka, uz uvjet da identitet maloljetnika ostane nepoznat.

5.9. Pravo maloljetnika da osobno nazoče i sudjeluju u postupku

⁶¹ *Ibid.*

⁶² *Ibid.*

⁶³ *Ibid.*

Članak 16. Direktive osigurava djeci pravo da nazoče na svom suđenju i u njemu sudjeluju. Odredba članka 16. Direktive implementirana je u hrvatsko zakonodavstvo člankom 53. ZSM-a koji zabranjuje suđenje maloljetniku u njegovoj odsutnosti. Ispitivanje maloljetnika i poduzimanje drugih radnji pri kojima je maloljetnik nazočan izvršit će se na način koji ne šteti razvoju njegove ličnosti, što je određeno člankom 53. stavkom 2. ZSM-a Maloljetnik se, sukladno članku 84. ZSM poziva na sjednicu vijeća, ali ona će se održati i bez prisutnosti maloljetnika. Odredbom članka 86. ZSM maloljetnika se mora pozvati na glavnu raspravu te je njegova prisutnost obvezna te se maloljetnik ispituje na početku dokaznog postupka.

5.10. Pravo na pravovremeno postupanje i pravo na pravni lijek

Članak 13. Direktive osigurava da se kazneni postupci koji uključuju djecu rješavaju po hitnom postupku i s dužnom pažnjom. Navedeni članak implementiran je u ZSM člankom 4. koji osigurava hitnost u postupanju protiv maloljetnika. Članak 19. Direktive osigurava da djeca koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenom postupku imaju učinkovit pravni lijek u slučaju kršenja njihovih prava predviđenih Direktivom.

6. PRETPRIPREMNI POSTUPAK

6.1. Podnošenje kaznene prijave

Kaznena prijava protiv maloljetnog počinitelja uvijek se podnosi nadležnom državnom odvjetništvu, pri čemu nije važno da li se kazneno djelo progona po službenoj dužnosti, po prijedlogu ili po privatnoj tužbi, što je uređeno člankom 50. ZSM-a. Članak 50. stavak 2. ZSM-a ostavlja mogućnost ovlaštenoj osobi da u roku od tri mjeseca od kada je saznala za kazneno djelo i počinitelja da predloži pokretanje postupka od strane državnog odvjetništva, ako je riječ o kaznenim djelima za čije je procesuiranje potrebno podnošenje prijedloga ili

privatne tužbe. Za podnošenje kaznene prijave protiv maloljetnog počinitelja vrijedi odredba čl.205 ZKP-a.

6.2. Odluke povodom kaznene prijave

Kada državni odvjetnik zaprimi kaznenu prijavu on je ocjenjuje u smislu čl. 206 ZKP-a. Nakon toga državni odvjetnik će ili odbaciti kaznenu prijavu ili će podnijeti zahtjev za pokretanje pripremnog postupka ili će predložiti sankciju, odnosno odgojnu mjeru bez da se provodi pripremi postupak.⁶⁴

Kaznenu prijavu državni odvjetnik odbacuje obrazloženim rješenjem, sukladno članku 206. ZKP-a. Kaznena prijava se odbacuje, sukladno članku 206. stavku 1. ZKP-a u slučaju da je nastupila zastara, ako je kazneno djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem ili ako se utvrde okolnosti koje isključuju kazneni progon. Pod okolnostima koje isključuju kazneni progon smatra se izostanak osnovane sumnje da je osumnjičenik počinio kazneno djelo ili ako se utvrdi da kaznena prijava nije vjerodostojna.

Prema članku 70. ZSM-a, u slučaju odbačaja kaznene prijave, državni odvjetnik o toj činjenici mora obavijestiti oštećenika uz navođenje razloga. Zatim je oštećeniku na raspolaganju osmodnevni rok da uputi zahtjev za pokretanje postupka vijeću za mladež. Državni odvjetnik nastaviti će s postupkom ako vijeće za mladež usvoji zahtjev.

Ako iz nekog razloga, oštećenik nije bio obaviješten o odbačaju kaznene prijave u roku od šest mjeseci od odbačaja tada može uputiti zahtjev za pokretanje postupka vijeću za mladež višeg suda, kako je određeno člankom 55. stavkom 4. ZKP-a.

Ako se maloljetni počinitelj u vrijeme počinjenja kaznenog djela nalazio ispod donje granice kaznene odgovornosti koja iznosi navršениh četrnaest godina života, prema članku 49. ZSM-a kaznena prijava se odbacuje ili se postupak obustavlja, a podaci o djelu i počinitelju dostavljaju se centru za socijalnu skrb.

6.3. Odlučivanje o kaznenom progonu prema načelu svrhovitosti (oportuniteta)

⁶⁴ Singer, M. *op. cit.*, (bilj.1), str. 122.

Načelo svrhovitosti pri odlučivanju o kaznenom progonu državni odvjetnik može primijeniti samo ako je riječ o kaznenom djelu za koje je predviđena kazna zatvora u trajanju do pet godina ili ako je predviđena novčana kazna, a u slučaju da se maloljetnik već nalazi na izvršenju kazne ili odgojne mjere ili je centar za socijalnu skrb maloljetniku smjestio u ustanovu socijalne skrbi, državni odvjetnik bez obzira na visinu zapriječene kazne može donijeti odluku na temelju načela svrhovitosti kaznenog progona, što je utvrđeno odredbama ZSM-a, člancima 71., 72. i 73.⁶⁵

Svrhovitost dijelimo na bezuvjetnu i uvjetovanu svrhovitost te svrhovitost na temelju supsidijariteta kaznenog postupanja.⁶⁶

Bezuovjetna svrhovitost primjenjuje se ako su ispunjenje pretpostavke iz članka 71. ZSM-a. Prema članku 71. ZSM-a državni odvjetnik može ne pokrenuti kazneni postupak ako se radi o maloljetniku za koga postoji osnovana sumnja da je počinio kazneno djelo za koje je predviđena kazna zatvora u trajanju do pet godina ili je predviđena novčana kazna. Ako državni odvjetnik smatra da pokretanje kaznenog postupka nije svrhovito pri donošenju odluke o nepokretanju postupka uzima u obzir i narav kaznenog djela, okolnosti u kojima je djelo počinjeno, prijašnji život maloljetnika te njegova osobna svojstva. U slučaju da je maloljetnik prijavljen za više kaznenih djela za koja je predviđena kazna zatvora do pet godina ili novčana kazna, ako državni odvjetnik smatra da nema osnove za vođenje postupka za sva prijavljena kaznena djela te smatra da bi bilo svrhovito izreći sankciju samo za jedno kazneno djelo donijet će odluku o nepokretanju kaznenog postupka za ostala kaznena djela.

Uvjetovana svrhovitost primjenjuje se na način da državni odvjetnik ne pokreće kazneni postupak ako se maloljetnik dobrovoljno obveže na ispunjavanje određenih obveza koje su propisane člankom 72. ZSM-a. Članak 72. ZSM kao obveze navodi mogućnost isprike maloljetnika oštećeniku ili popravljavanje nanesene štete ili uključivanje maloljetnika u postupak posredovanja ili u rad humanitarnih organizacija ili njegovo podvrgavanje tretmanu odvikavanja od droge ili drugih ovisnosti ili uključivanje u pojedinačni ili skupni psihosocijalni tretman u savjetovalištu za mlade ili prihvaćanje drugih obveza koje su primjerene s obzirom na počinjeno kazneno djelo i osobne i obiteljske prilike maloljetnika. Ako maloljetnik ispuni obveze na koje se obvezao tek tada će državni odvjetnik donijeti

⁶⁵ *Ibid.*, str. 125.

⁶⁶ Carić, A.; Kustura, I., *op. cit.*, (bilj. 18), str. 615.

odluku o nepokretanju postupka. Maloljetnik ispunjava obveze uz pomoć i nadzor centra za socijalnu skrb.

Svrhovitost na temelju supsidijariteta kaznenog postupanja uređena je člankom 73. ZSM-a, a ona se primjenjuje jedino ako maloljetnik već izvršava kaznu ili odgojnu mjeru ili su mu te sankcije već pravomoćno izrečene, odnosno ako je centar za socijalnu skrb smjestio maloljetniku u ustanovu socijalne skrbi. S obzirom na to, ako državni odvjetnik smatra da vođenje postupka i izricanje sankcije za novo kazneno djelo ne bi bilo svrhovito donijet će odluku o nepokretanju kaznenog postupka uzimajući u obzir težinu i narav kaznenog djela kao i pobude iz kojih je ono počinjeno.

ZSM u članku 88. stavku 2. ZSM-a određuje još jednu mogućnost korištenja načela svrhovitosti. Sud za mladež će nakon što je proveo postupak i na sjednici vijeća ili na glavnoj raspravi donio odluku da je maloljetnik počinio kazneno djelo rješenjem obustaviti postupak iz razloga što smatra da u konkretnom slučaju izricanje kazne ili odgojne mjere nije svrhovito. Prilikom donošenja odluke o obustavi postupka jer izricanje sankcije ne bi bilo svrhovito, sud za mladež nije vezan nikakvim zakonskim ograničenjima, odnosno odlučit će o svrhovitosti izricanja sankcija neovisno o dobi maloljetnika, vrsti i težini kaznenog djela ili nekim drugim okolnostima koje su uvjet u ranijim fazama postupka prilikom ocjene svrhovitosti.⁶⁷

Odlučivanje o nepokretanju kaznenog progona prema maloljetnicima po načelu svrhovitosti u hrvatskom je zakonodavstvu jedno od izrazito bitnih načela tijekom čitavog postupka na osnovu kojeg nadležna tijela mogu izraditi kaznenu politiku prema maloljetnim počiniteljima koja je racionalna, učinkovita i humana.⁶⁸

7. STADIJI HRVATSKOG MALOLJETNIČKOG KAZNENOG POSTUPKA

Kazneni postupak u slučaju da se radi o maloljetnim osobama pokreće se jedino ako maloljetnik, u vrijeme pokretanja postupka, nije napunio dvadeset i tri godine, a stariji je od četrnaest godina života. Postupak može imati redovan i skraćeni oblik, što zavisi od toga o kojem je kaznenom djelu riječ te u kojem opsegu nadležan sud raspolaže podacima o

⁶⁷ Puharić, B.; Radić, I., Primjena načela svrhovitosti u postupanju prema maloljetnicima, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 22, br. 2/2015, str. 655.

⁶⁸ Carić, A.; Kustura, I., *op. cit.*, (bilj. 18), str. 616.

počinjenom kaznenom djelu, ličnosti maloljetnika i njegovim osobnim i obiteljskim prilikama. Tijek kaznenog postupka protiv maloljetnih osoba možemo podijeliti na stadije, a koji u redovnom postupku uključuju pripremni postupak, podnošenje prijedloga za primjenu odgojne mjere ili kažnjavanje, postupak pred vijećem za mladež u obliku rasprave ili sjednice vijeća te na kraju žalbeni postupak.

7.1.Pripremni postupak

Pripremni postupak se ne provodi ako se radi o skraćenom obliku tijeka kaznenog postupka. Tada će državni odvjetnik predložiti sudu za mladež primjenu odgojne mjere ili kažnjavanje maloljetnika, a neće podnijeti zahtjev za pokretanje pripremnog postupka.⁶⁹ Izricanje odgojne mjere ili kažnjavanje maloljetnika moguće je jedino u slučaju ako se radi o kaznenom djelu za koje je propisana kazna zatvora u trajanju do pet godina ili je predviđena novčana kazna.⁷⁰

Prema članku 75. stavku 5. ZSM-a, kazneni postupak pokreće se nakon što rješenje o provođenju pripremnog postupka postane pravomoćno ili nakon što se odredi datum održavanja sjednice vijeća ili glavne rasprave u slučaju da pripremni postupak nije bio proveden.

Ako odredbe ZKP-a ukazuju na obvezu provođenja istrage prema punoljetnim osobama, tada se u postupku prema maloljetniku provodi pripremi postupak, što je određeno člankom 75. stavkom 1. ZSM-a. Prema članku 75. stavku 2. ZSM-a, pripremni postupak provodi državni odvjetnik.

Ako državni odvjetnik kaznenu prijavu protiv maloljetnika nije odbacio iz razloga navedenih u članku 206. ZKP-a (odbačaj kaznene prijave) ili iz razloga svrhovitosti predviđenih u članku 71. ZSM-a (načelo oportuniteta) te ako se nisu stekli uvjeti za podnošenje prijedloga za primjenu mjera i bez provođenja pripremnog postupka iz članka 82. ZSM-a, tada dolazi do podnošenje prijedloga za pokretanje pripremnog postupka sudu za mladež nadležnog suda, od strane državnog odvjetnika.⁷¹

⁶⁹ Carić, A., *op. cit.*, (bilj. 2), str. 111.

⁷⁰ *Ibid.*

⁷¹ *Ibid.*

Podaci koji bi trebali biti navedeni u zahtjevu za pokretanje pripremnog postupka uključuje identitet osobe maloljetnika prema kojoj bi trebao biti proveden pripremi postupak kao i opis djela iz kojeg proizlazi zakonsko obilježje kaznenog djela, naziv kaznenog djela koje se maloljetniku stavlja na teret te bi trebalo navesti okolnosti koje upućuju na osnovanu sumnju da je maloljetnik počinio kazneno djelo koje mu se stavlja na teret uz predlaganje dokaza koju upućuju na navedene okolnosti te se predlaže se da bi bilo korisno u zahtjevu navesti podatke iz kojih se može zaključiti da je osoba prema kojoj se pokreće postupak bila maloljetna u vrijeme izvršenja kaznenog djela.⁷² U zahtjevu se može predložiti poduzimanje pojedinih radnji ili ispitivanje određenih osoba kao i prijedlog da se maloljetniku izreknu privremene mjere ili mjere opreza. Kaznena prijava, spisi i zapisnici o svim poduzetim radnjama prilažu se zahtjevu.⁷³

U slučaju da sudac za mladež ocijeni da je zahtjev osnovan, donijet će rješenje o pokretanju pripremnog postupka, što proizlazi iz članka 75. stavka 5. ZSM-a. Da bi sudac za mladež donio rješenje o pokretanju pripremnog postupka iz kaznene prijave mora proizlaziti osnovana sumnja da je kazneno djelo koje je opisano u zahtjevu za pokretanje postupka počinio odnosi maloljetnik te ne smiju postojati razlozi koji isključuju pokretanje kaznenog postupka, a opisani su u članku 206. ZKP-a ili u članku 71. ZSM-a.⁷⁴

U pripremnom postupku utvrđuju se činjenice i okolnosti koje se odnose na kazneno djelo kao i one činjenice i okolnosti koje se odnose na dob, tjelesnu i duševnu razvijenost maloljetnika, ličnost maloljetnika te na njegove osobne i obiteljske prilike.⁷⁵ Prema članku 78. ZSM-a, da bi se navedene činjenice i okolnosti utvrdile može doći do ispitivanja maloljetnikovih roditelja ili skrbnik, ali i drugih osoba koje imaju potrebne informacije. Zadaća prikupljanja navedenih činjenica i okolnosti povjerena je centru za socijalnu skrb koji će o navedenom izraditi izvješće koje će dostaviti nadležnom sudu, a sudac za mladež može prikupljanje podataka o ličnosti maloljetnika povjeriti i stručnim suradnicima u sudu.

Prema Singeru, sudac za mladež u pripremnom postupku ispituje maloljetnika prema kojem se vodi postupak i svjedoke, donosi naredbe o vještačenju, odlučuje o mjerama osiguranja nazočnosti maloljetnika i o drugim mjerama opreza te poduzima druge radnje prema odredbama ZKP-a, ali sudac za mladež nije strogo vezan odredbama ZKP-a o načinu

⁷² Hirjan, F.; Singer, M., *op. cit.*, (bilj. 35), str. 401.

⁷³ Singer, M., *op. cit.*, (bilj. 1), str. 131.

⁷⁴ *Ibid.*

⁷⁵ *Ibid.*, str. 111-112.

provođenja pojedinih radnji, već može odrediti da se pojedine radnje prilagode specifičnim potrebama maloljetnika, ali s posebnim obzirom na pravo okrivljenika na obranu te prava oštećenika.⁷⁶

Prema članku 79. stavku 1. ZSM-a pripremni postupak je završen kada državni odvjetnik prikupi sve potrebne činjenice i podatke koje se odnose na kazneno djelo i na maloljetnika te će u roku od osam dana nakon što završi s pripremnim postupkom donijeti odluku o obustavi postupka ili o podnošenju prijedloga za izricanje maloljetničke sankcije. U slučaju da postoje razlozi iz članka 224. ZKP-a koje se odnose na obustavu istrage u redovnom postupku ili ako državni odvjetnik smatra da nije svrhovito vođenje postupka prema maloljetniku donijet će rješenje o obustavi pripremnog postupka, što je određeno člankom 79. stavkom 2. ZSM-a. Prema članku 79. stavku 3. ZSM-a obveza je državnog odvjetnika da u roku od osam dana uputi obavijest oštećeniku i centru za socijalnu skrb o obustavi postupka. Vijeće za mladež nadležnog suda može odlučiti o nastavku postupka ako oštećenik to predloži u zahtjevu kojeg je podnio u roku od osam dana od primitka obavijesti o obustavi postupka, kako je određeno člankom 80. ZSM-a.

7.2. Prijedlog za izricanje maloljetničke sankcije

Prema članku 82. stavku 1. ZSM-a, nakon završetka pripremnog postupka, državni odvjetnik će nadležnom vijeću za mladež predložiti prijedlog za izricanje maloljetničke sankcije koji mora biti obrazložen te prije podnošenja prijedloga za izricanje maloljetničke sankcije maloljetnik mora biti ispitan.

Prema članku 342. stavku 1. ZKP-a, prijedlog za izricanje maloljetničke sankcije trebao bi sadržavati identitet maloljetnika kao i njegove osobne podatke, okolnost da li je maloljetnik na slobodi ili mu je izrečena mjera istražnog zatvora, navodi se opis kaznenog djela iz kojega proistječu zakonska obilježja kaznenog djela, vrijeme i mjesto počinjenja kaznenog djela te predmet i sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo kao i sve ostale okolnosti koje su potrebne da se kazneno djelo točnije odredi kao što je zakonski naziv kaznenog djela te na kraju se navode dokazi na kojima se prijedlog temelji uz obrazloženje.

⁷⁶ Singer, M., *op. cit.*, (bilj. 1), str. 131.

Obvezni sadržaj prijedloga za izricanje maloljetničke sankcije uključuje i podatke o ličnosti maloljetnika kao i prijedlog sankcije ili odgojne mjere koje bi se trebale izreći maloljetniku, sukladno članku 82. stavku 2. ZSM-a.

7.3. Postupak pred vijećem za mladež

7.3.1. Provjera prijedloga za izricanje maloljetničke sankcije

Predsjednik vijeća će nakon što primi prijedlog za izricanje maloljetničke sankcije postupiti u skladu s odredbom članka 344. ZKP-a, kako je određeno člankom 83. stavkom 1. ZSM-a. Predsjednik vijeća, sukladno članku 355. stavku 1. ZKP-a ispitat će je li prijedlog podnio ovlašteni tužitelj, činjenicu da li je prijedlog podnesen u roku od osam dana od završenog pripremnog postupka, sadrži li prijedlog sve obvezne podatke, ispitat će mogućnost postojanja okolnosti koje isključuju okrivljenikovu krivnju, odnosno situaciju da prijedlog nije bio podnesen od strane državnog odvjetnika te na postojanje okolnosti koje isključuju kazneni progon ili kazneno djelo koje se optuženiku stavlja na teret nije kazneno djelo.

Prema članku 83. stavku 2. ZSM-a, predsjednik vijeća donijet će rješenje o odbačaju prijedloga ako ocijeni da isti nije osnovan ili smatra da vođenje postupka ne bi bilo svrhovito. Također, navedeni članak određuje mogućnost podnošenja žalbe protiv rješenja predsjednika vijeća, a žalbu mogu uložiti državni odvjetnik i oštećenik, a o žalbi će odlučivati vijeće za mladež višeg suda. U slučaju da predsjednik vijeća prihvati prijedlog za izricanje maloljetničke sankcije, tada će u roku od osam dana nalogom odrediti dan održavanja sjednice vijeća ili rasprave, što je određeno člankom 83. stavkom 3. ZSM-a.

7.3.2. Sjednica vijeća ili rasprava

O tome hoće li sudac za mladež zakazati raspravu ili sjednicu vijeća, prvenstveno ovisi o njegovoj ocjeni, ali će u praksi često ovisiti i o prijedlogu državnog odvjetnika.⁷⁷ Da bi sudac za mladež mogao izreći zavodsku odgojnu mjeru ili kaznu maloljetničkog zatvora, ako je to

⁷⁷ Carić, A., *op. cit.*, (bilj. 2), str. 113.

predloženo od strane državnog odvjetnika, kao uvjet za izricanje takve kazne određeno je obvezno održavanje rasprave, kako je određeno člankom 84. stavkom 4. ZSM-a. U slučaju da maloljetnik poriče počinjenje kaznenog djela te je potrebno u njegovoj nazočnosti provesti kontradiktorni postupak kako bi se utvrdilo počinjenje kaznenog djela od strane maloljetnika protiv kojeg se postupak provodi ili kako bi se utjecalo na maloljetnikovu ličnost tada će se također održati glavna rasprava.⁷⁸

Postupak pred vijećem za mladež odvija se na neformalan, ali ipak dostojanstven način u svečanoj atmosferi. To se posebno odnosi na sjednicu vijeća koja ima oblik „prijateljskog raspravljanja“ sudionika u postupku o najpogodnijem načinu reagiranja prema maloljetnom počinitelju.⁷⁹ Članak 84. stavak 1. ZSM-a određuje osobe koje se mogu biti pozvane na sjednicu vijeća, a to su državni odvjetnik, maloljetnik i njegov branitelj kao i roditelji maloljetnika ili skrbnik, žrtva i oštećenik, predstavnik centra za socijalnu skrb i stručni suradnici suda.

Prema članku 85. stavku 1. ZSM-a, zadatak je predsjednika vijeća da prilikom održavanja sjednice vijeća utvrdi istovjetnost maloljetnika i da ga upozna s njegovim pravima u postupku koja su uređena člankom 239. stavkom 1. ZKP-a na način da maloljetnik pouku o pravima razumije i shvati njezino značenje. U slijedećem koraku pri održavanju sjednice vijeća, državni odvjetnik će izložiti opis kaznenog djela i predložiti dokaze na kojima temelji svoj prijedlog te će maloljetnika upoznati s njegovim pravom da se očituje ili ne očituje o počinjenju kaznenog djela koje mu se stavlja na teret. Sud će smatrati da maloljetnik poriče počinjenje kaznenog djela za koje je optužen ako se ne očituje o prijedlogu državnog odvjetnika, kako je određeno člankom 85. stavkom 2. ZSM-a.

U slučaju priznanja kaznenog djela od strane maloljetnika koje je učinjeno u prisutnosti njegova branitelja, nadležni sud mu može izreći kao sankciju samo izvanzavodsku odgojnu mjeru, što je određeno člankom 84. stavkom 3. ZSM-a. Prema članku 85. stavku 4. ZSM-a, nadležno vijeće za mladež pozvat će maloljetnika i njegova branitelja da odrede koji dio prijedloga državnog odvjetnika poriču, ako maloljetnik u prisutnosti branitelja nije priznao počinjenje kaznenog djela koje je predmet optužbe.

⁷⁸ *Ibid*, str. 114.

⁷⁹ *Ibid*.

ZSM ne sadrži nikakve druge odredbe o održavanju ili tijekom sjednice vijeća, odnosno sve je prepušteno predsjedniku vijeća za mladež da u svakom pojedinom slučaju pronade najbolji način i formu održavanja i vođenja sjednice vijeća.⁸⁰

Članak 86. ZSM-a upućuje na odredbe ZKP-a o pripremi i upravljanju raspravom, o pretpostavkama koje se trebaju ispuniti kako bi se rasprava održala, okolnosti u kojima dolazi do odgode i prekida rasprave, kako izgleda tijek rasprave te odredbe koje se odnose na sadržaj zapisnika na odgovarajući će se način primijeniti u maloljetničkom kaznenom postupku kada sud odredi održavanje glavne rasprave. Sud može odlučiti da neće primijeniti odredbe ZKP-a koje se odnose na raspravu, ako vijeće za mladež smatra da njihova primjena ne bi bila nužna ni svrhovita, na način da se ne ugrožava zakonitost postupka i prava obrane.⁸¹

Članak 86. stavak 3. ZSM-a određuje obveznu nazočnost maloljetnika i njegova branitelja kao i državnog odvjetnika prilikom održavanja rasprave. Na raspravu pozvat će se i roditelji maloljetnika kao i predstavnik centra za socijalnu skrb, ali njihova nazočnost nije uvjet za održavanje rasprave, što je određeno člankom 86. stavkom 2. ZSM-a. Predstavnik centra za socijalnu skrb nema ulogu stranke u postupku, ali može biti pozvan i sudjelovati na raspravi koja se odnosi na činjenice i okolnosti koje su važne kako bi sud donio pravilnu odluku, na način da obrazloži pojedine sporne dijelove izvješća o ličnosti maloljetnika kojeg je centar za socijalnu skrb izradio kao i stajališta i prijedloge koji su iznijeti u izvješću.⁸²

Prema Singeru, isključenje javnosti sa suđenja maloljetnicima odnosi se na čitav tijek rasprave. Javnost je isključena kako se maloljetnik nepotrebno ne diskreditira u sredini u kojoj živi, ali sama prisutnost javnosti može negativno utjecati na ponašanje maloljetnika u postupku pred sudom.⁸³

Prema članku 86. stavku 5. ZSM-a, vijeće za mladež može iz zasjedanja udaljiti sve ili pojedine osobe, pa u određenim situacijama i maloljetnog počinitelja. Vijeće za mladež može donijeti odluku da maloljetnika udalji iz sudnice za vrijeme izvođenje pojedinih dokaza ili za vrijeme govora stranaka ako bi to moglo negativno utjecati na njegov odgoj, kako je određeno člankom 86. stavkom 6. ZSM-a.

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ Singer, M., *op. cit.*, (bilj. 1), str. 156.

⁸² Carić, A., *op. cit.*, (bilj. 2), str. 115.

⁸³ Singer, M., *op. cit.*, (bilj. 1), str. 156.

7.3.3. Presuda i rješenje

Odluka koju donosi vijeće za mladež na sjednici vijeća ili raspravi donosi se u obliku rješenja ili presude.⁸⁴ Prema članku 88. stavku 2. ZSM-a, odluka kojom vijeće za mladež izriče odgojnu mjeru ili kojom se postupak obustavlja iz razloga nesvrhovitosti izricanja odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora te kojom se optužba odbija iz razloga navedenih u članku 452. točke 3. do 6. ZKP-a ili kojom je optuženik oslobođen od optužbe prema članku 453. ZKP-a donosi se u obliku rješenja. U slučaju da vijeće za mladež odluku donosi u obliku rješenja kojim se izriče odgojna mjera tada maloljetnika neće proglasiti krivim za počinjenje kaznenog djela, već će samo u izreci rješenja navesti mjeru koja se izriče. Činjenični i pravni opis kaznenog djela na osnovu čega je odluka donesena navest će se u obrazloženju rješenja, kako je određeno člankom 88. stavak 3. ZSM-a.

Činjenice koje se odnose na ličnost maloljetnika i na njegove osobne prilike trebale bi se navesti u svakom obrazloženju odluke kojom se izriče odgojna mjera ili kazna maloljetničkog zatvora jer su one od izrazitog značaja prilikom izbora sankcije.⁸⁵

U slučaju da vijeće za mladež starijem maloljetniku odluči izreći kaznu maloljetničkog zatvora ili da donese odluku o pridržaju izricanja kazne maloljetničkog zatvora tada će odluku donijeti u obliku osuđujuće presude, što je određeno člankom 88. stavkom 4. ZSM-a. Sadržaj presude kao i njezini sastavni dijelovi moraju biti u skladu s člankom 459. ZKP-a.⁸⁶

Prema članku 88. stavku 5. ZSM-a, u odluci o izricanju odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora neće se navesti razlozi koji bi mogli negativno utjecati na odgoj maloljetnika. Ako su razlozi koji bi mogli imati negativan utjecaj na odgoj maloljetnika bili odlučni pri izboru sankcije, njihov izostanak iz obrazloženja odluke mogao bi dovesti do bitne povrede odredaba kaznenog postupka na način da nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama. Stoga bi se razlozi koji bi mogli negativno utjecati na odgoj maloljetnika trebali izložiti na način da se njihov negativan učinak ograniči i svede na najmanju moguću mjeru.⁸⁷

Članak 88. stavak 7. ZSM-a određuje rok za izradu presude koji iznosi osam dana od proglašenja odluke, a presudu izrađuje predsjednik vijeća, a rok za izradu presude može se produžiti za još petnaest dana ako postoje opravdani razlozi. Odredbe ZKP-a određuju

⁸⁴ Carić, A., *op. cit.*, (bilj. 2), str. 115.

⁸⁵ *Ibid.*, str. 162.

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ *Ibid.*, str. 163.

opravdane razloge za produljenje roka za izradu presude kao što je trajanje glavne rasprave dulje od tri dana uzastopce ili trajanje glavne rasprave dulje od osam dana i koja nije morala početi iznova te ako postoje drugi nepredvidivi i neotklonivi razlozi uz uvjet da je predsjednik vijeća u toj situaciji uputio obavijest predsjedniku suda.⁸⁸

Način objave odluke mora ostvariti odgojni utjecaj na maloljetnika. Odluku bi trebalo objaviti na način da maloljetnik shvati da mu se želi pomoći i odvratiti ga od činjenja kaznenih djela, a da je to moguće samo uz njegov doprinos i suradnju.⁸⁹

7.4. Specifičnosti žalbenog postupka

Posljednji stadij kaznenog postupka koji se vodi protiv maloljetnih počinitelja je žalbeni postupak na način kako je određeno odredbama ZKP-a uz poneku specifičnost koja je propisana ZSM-om. Prema članku 90. stavku 1. ZSM-a, žalba se može izjaviti protiv presude kojoj se maloljetniku izriče kazna kao i protiv rješenja kojim se izriče odgojna mjera kao i rješenja kojim se postupak obustavlja i to u roku od osam dana od primitka odluke. Osobe koje imaju pravo podnijeti žalbu određene su člankom 464. stavkom 1 - 6. ZKP-a. Članak 90. stavak 2. ZSM-a određuje osobe koje mogu podnijeti žalbu u ime maloljetnika, a to je branitelj, državni odvjetnik, bračni drug, srodnik u uspravnoj liniji, posvojitelj, skrbnik, brat i sestra te udomitelj mogu to učiniti i protiv volje maloljetnika. Osobe koje su podnijele žalbu u ime maloljetnika mogu od žalbe odustati samo ako maloljetnik na to pristane, što je određeno u članku 90. stavku 3. ZSM-a.

U žalbenom postupku postoje neka ograničenja pri izricanju sankcija drugostupanjskog suda za mladež. Ograničenja pri izricanju sankcija propisana su člankom 91. stavicima 1., 2. i 3. ZSM-a. Sud u drugom stupnju će preinačiti odluku koju je donio sud u prvom stupnju na način da maloljetniku izreče težu sankciju od već izrečene samo ako je teža sankcija predložena u žalbi. Vijeće za mladež u drugom stupnju može donijeti odluku o preinaci presude te izreći kaznu maloljetničkog zatvora ili zavodsku mjeru u slučaju da sud u prvom stupnju to nije učinio. Ako sud drugog stupnja donese takvu odluku, žalba se može podnijeti sudu u trećem stupnju u roku od osam dana od donesene drugostupanjske odluke. Žalba trećestupanjskom sudu ne može se podnijeti zbog žalbenog razloga pogrešnog i nepotpunog

⁸⁸ *Ibid.*

⁸⁹ *Ibid.*

utvrđenog činjeničnog stanja. U slučaju da sud drugog stupnja ukine odluku donesenu u prvom stupnju, a maloljetnik već izvršava odgojnu mjeru u zatvorenoj zavodskoj ustanovi prije nego što je odluka postala pravomoćna, tada bi se trebala ispitati činjenica postojanja razloga za privremeni smještaj maloljetnika u ustanovu socijalne skrbi ili u istražni zatvor ili maloljetnika odmah pustiti na slobodu.

8. ZAKLJUČAK

Iz svega navedenog možemo donijeti zaključak zašto je kazneni postupak koji se vodi protiv maloljetnih počinitelja izdvojen od općeg redovnog kaznenog postupka. Postupak je ustrojen na način da se u svakom stadiju postupku nastoji zaštititi i očuvati identitet maloljetnika. Sama svrha kaznenog postupka usmjerena je na pokušaj preodgoja maloljetnika kako maloljetni počinitelji ne bi u budućnosti činili kaznena djela. Sva tijela u postupku, počevši od državnog odvjetnika pa sve do vijeće za mladež nastojat će prilikom poduzimanje bilo koje radnje u postupku uzeti u obzir ličnost i individualne karakteristike maloljetnika te na taj način sve postupovne i dokazne radnje provesti u skladu s načelom najboljeg interesa maloljetnika. U međunarodnim pravnim izvorima, kao što su Pekinška pravila i Pravila iz Havane možemo pronaći minimalna pravila koja se trebaju primijeniti tijekom postupka protiv maloljetnika kao i pravila koja određuju način postupanja prema maloljetnicima lišenim slobode. Konvencija o pravima djeteta koja tijelima koja provode postupak određuje postupanje u skladu s dobrobiti djeteta i načelom najboljeg interesa. Također, i europski izvori prava osiguravaju pravni sustav koji uvažava i poštuje dječja prava, kao što je Smjernica Odbora Vijeća ministara o pravosuđu prilagođenom djeci i Direktiva o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima koja osigurava dodatna prava okrivljenika u slučaju da se radi o maloljetnicima. Dodatna procesna prava maloljetnih okrivljenika pronalazimo u ZSM-u, a koja su više ili manje transponirana iz navedene Direktive, a radi se o pravu na informaciju i pravu na informiranje roditelja ili skrbnika, o pravu na branitelja kao i o pravu na pojedinačnu ocjenu, pravo na pratnju roditelja i prava u slučaju oduzimanja slobode, pravu na liječnički pregled, pravo na audio – vizualno snimanje ispitivanja maloljetnika, pravu na privatnost, pravo maloljetnika da osobno nazoče i sudjeluju u postupku, pravo na pravovremeno i pozorno rješavanje predmeta i pravo na pravne lijekove.

U Zakonu u sudovima za mladež pronalazimo odredbe koje pobliže uređuju maloljetnički postupak. Maloljetne počinitelje definiramo kao osobe koje su u vrijeme počinjenja djela napunile četrnaest godina, odnosno imale su manje od osamnaest godina. Također, ZSM-om ustrojani su posebni odjeli u sastavu sudstva koji provode maloljetnički postupak, a to su vijeća i suci za mladež. Za razliku od općeg postupka, postupak protiv maloljetnika pokreće isključivo državni odvjetnik. Značajna karakteristika maloljetničkog postupka je odlučivanje prema načelu svrhovitosti, odnosno oportuniteta kaznenog progona. Iako postoji osnovana sumnja da je maloljetnik počinio kazneno djelo, državni odvjetnik ima mogućnost odustajanja od kaznenog progona ako dođe do zaključka da ne bi bilo svrhovito voditi postupak s obzirom na narav kaznenog djela i okolnostima u kojima je bilo počinjeno te razmatrajući prijašnji život maloljetnika. Da bi državni odvjetnik donio odluku o odustanku od kaznenog progona mora se raditi o o kaznenom djelu za koje je propisana kazna zatvora u trajanju do pet godina ili novčana kazna.

Nedostatak maloljetničkog zakonodavstva odražava se u tome što ne postoje zakonske odredbe koje upućuju na to kada bi predsjednik vijeća trebao sazvati sjednicu vijeća, a kada raspravu. Sjednica vijeća provodi se na neformalan način, u slučajevima kada maloljetnik priznaje kazneno djelo. Rasprava se obvezno provodi u slučaju da je državni odvjetnik predložio izricanje zavodske odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora. Rasprava provodi se na način kako je određeno odredbama ZKP-a.

Zaključno, temeljna svrha maloljetničkog postupka je odgoj maloljetnika, odnosno primarni cilj nije kažnjavanje maloljetnog počinitelja. Postupak se provodi kako bi se utjecalo na odgoj maloljetnog počinitelja kaznenog djela, na način koji je u skladu s dobi počinitelja koju moramo uzeti u obzir prilikom provođenja postupka. S obzirom da su maloljetnici zbog svoje dobi, ali i osobnih karakteristika i sredine u kojoj žive iznimno nezaštićeni i nisu u stanju brinuti se o svojim pravima propisuje se niz mjera i ograničenja kako bi se oni zaštitili tijekom postupka na način da se utječe na njihov odgoj i buduće ponašanje.

9. POPIS LITERATURE

Knjige i članci:

1. Božičević – Grbić, M.; Roksandić – Vidlička, S., Reforma maloljetničkog kaznenog prava i sudovanja, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol.18, br. 2, 2011., str. 679–715.
2. Carić, A., *Mlađe osobe u kaznenom pravu (počinitelji i žrtve)*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2002.
3. Carić, A.; Kustura, I., Kamo ide hrvatsko maloljetničko kazneno zakonodavstvo?, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 47, br. 3, 2010, str. 605-620.
4. Dragičević, Prtenjača, M.; Radić, I.; Rizvić, D., Maloljetničko kazneno pravo – Quid Accidit ? Problemi u primjeni pojedinih prava iz Direktive 2016/800/EU u praksi, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 29., br. 2/2022, str. 377- 408.
5. Đurđević, Z.; Ivičević, Karas, E.; Bonačić, M.; Burić, Z., Implementation of Directives on Procedural Rights for Suspects and Accused Persons: State of Play and Critical Profiles u: Caianiello, M.; Contissa, G.; Lasagni, G.; Sartor, G., *Effective Protection of the Rights of the Accused in the EU Directives, A computable Approach to Criminal Procedure Law*, Brill i Nijhof, Boston/Leiden, 2022.
6. Hirjan, F.; Singer, M., *Komentar Zakona o sudovima za mladež i kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2002.
7. Hirjan, F.; Singer, M., *Maloljetnici u krivičnom pravu*, Drugo dopunjeno i izmijenjeno izdanje, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 1987.
8. Kovačević, M., Osnovni modeli maloljetničkog pravosuđa s osvrtom na ulogu i položaj socijalnog rada, *Ljetopis socijalnog rada*, vol. 20, br. 2, 2013., str. 301-317.
9. Krapac, D., *Kazneno procesno pravo, Institucije*, knjiga I., VII. neizmijenjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2015.
10. Mandić, S.; Dodig Hundrić, D.; Ricijaš, N.; Kuharić, M., Percepcija stručnjaka o svrsihodnosti sustava maloljetničkog pravosuđa, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 39, br. 3, 2018., str. 1259-1283.
11. Puharić, B.; Radić, I., Primjena načela svrhovitosti u postupanju prema maloljetnicima, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 22, br. 2/2015, str. 635-670.
12. Radić, I., Hrvatski sustav maloljetničkih sankcija: trenutačno stanje i prijedlozi za promjenu, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 24, br. 1, 2017., str. 83-115.
13. Radić, I., Implementacija Direktive o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima u noveli Zakona o sudovima za

mladež, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 27, br. 2, 2020., str. 571-601.

14. Singer, M., *Kaznenopravna odgovornost i zaštita mladeži*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 1998.
15. Žižak, A.; Koller–Trbović, N., *Odgoj i tretman u institucijama socijalne skrbi – deskriptivna studija*, Edukacijsko–rehabilitacijski fakultet u Zagrebu, 1999.

Pravni izvori

1. Direktiva (EU) 2016/800 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima, SL L 132/1.
2. Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22.
3. Konvencija o pravima djeteta, Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 12/1993.
4. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine - Međunarodni ugovori br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 1/06, 2/10, 13/17).
5. Pravila Ujedinjenih naroda za zaštitu maloljetnika lišenih slobode, usvojena rezolucijom br. 45/113 na Općoj skupštini UN-a 1990.
6. Smjernice Odbora Vijeća ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci, donijete od strane Odbora ministara Vijeća Europe 17.11.2010.
7. Standardna minimalna pravila Ujedinjenih naroda za maloljetničko pravosuđe, usvojena rezolucijom br.40/33 na Općoj skupštini UN-a 29.11.1985.
8. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o sudovima za mladež, Narodne novine br. 126/2019.
9. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22.
10. Zakon o sudovima za mladež, Narodne novine, br. 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19.